

УДК 165.62:114

Грубов В. М.

Доктор політичних наук, професор кафедри філософських та соціальних наук Київського національного торговельно-економічного університету

Свинаренко В. В.

Кандидат військових наук, доцент кафедри управління органів внутрішніх справ та спеціальних операцій Київського національного університету внутрішніх справ

АНТРОПО-КОМУНІКАТИВНИЙ ЧИННИК У ФЕНОМЕНІ ІНФОРМАЦІЇ

Досліджується феномен інформації як поняття і наукова категорія.

Ключові слова: інформація, інформаційна комунікація, онтологія, гносеологія, аутопойєзисна концепція.

Постановка проблеми. У житті людини інформація займає ключову роль. Сьогодні нам здається, що про цей феномен людського буття нам відомо майже все і легкість, з якою ми оперуємо цим поняттям не несе жодних пересторог щодо визначення оточуючої нас реальності. І якщо у світі повсякденності це цілком припустимо, то у сфери науки і наукового знання справа друга. Від того, як визначається поняття «інформація», починає залежати не тільки однакова площина розуміння і постановка, але й власне вирішення багатьох теоретичних і практичних проблем та солідаризація дій. Особливо це стосується суспільно-гуманітарної сфери, у якій інформаційна обкладена буття людини пронизана і стихією віртуального простору, і стратегемами провідних гравців світової інформаційної політики, і особистими уявленнями людини про світ добра та зла. Згадаймо відомому працю Ф. Ніцше «Так казав Заратустра» [1].

Те, що у питанні дефініції інформації існує велика кількість думок вказують багато дослідників цієї проблематики. Наприклад, сучасні наукові джерела дають більш ніж 200 визначень інформації. З цього приводу О. Дзьобань вважає, що у сучасній науці можна виділити наступні основні значення поняття інформації: — повідомлення, інформування про положення справ, відомості про що-небудь, які передаються людьми; — зменшувана невизначеність, що знімається в результаті

отримання повідомлень; — повідомлення, нерозривно пов'язане з управлінням, сигнали в єдності синтаксичних, семантичних і прагматичних характеристик; — передача, відображення різноманітності в будь-яких процесах і об'єктах [2].

Запропонована градація базується на працях М. Левідова, М. Гуса, В. Кузмічова, К. Шеннона, Н. Вінера, Ч. Морріса, Ч. Пірса, У. Ешбі та інших дослідників і як видно відображає як соціальний, так і технічний аспект використання терміну інформація. Його варіативне наповнення залежало від описання фактів, подій і повідомлень (сфера журналістики), до зменшення ступеня невизначеності у стороні-отримувача інформації про будь-який предмет і явище. Невизначеним остаточно термін інформація залишається і досі. Наприклад, у відомій праці Г. Почепцова «Інформаційні війни» [3] розглядається 25 моделей комунікації, але визначення самого поняття інформації автор оминає, хоча у комунікації це поняття є ключовим. Не відповідають на це питання і такі автори як Н. Вінер, С. Гнатюк, А. Чугунок, П. Кузнєцов та ін.

Отже метою статті є спроба подолати односторонність гносеології філософії класичної доби, у якій вирішення проблем пізнання і вчення про розум, тобто існування ізольованої свідомості окремої людини, протиставлялося свідомості як органічної єдності її багатомірного буття де феномену інформації і комунікації належала і належить неабияка роль. Це допоможе нам подолати знайому Кантівську «річ у собі», а його суб'єктивіському ухилу щодо існування у людини природних обмежень в усвідомленні реальності знайти дійсний онтологічний фундамент.

З позиції сучасної науки вся органічна та неорганічна природа і людина як п'ятий елемент всесвіту «пронизані» інформацією. Вона є її продуктом і творцем. Це дозволило науковцям визначити інформацію як окремий стан матеріального світу нарівні з такими станами як твердий, газоподібний, рідкий, плазмовий. Така системна якість інформації стала приводом для багатьох науковців розглядати поняття інформації у якості наукової категорії і поставити не менш вагоме питання: «інформація є видом відображення» чи «відображення є вид інформації»? Відповіді на нього значить знайти відповідь на головне питання «нової онтології» інформаційної доби: в чому сенс людського буття? і в чому полягає його вище призначення?

У гносеології інформація пов'язана з генезою предметно-практичної діяльності людини і спроможністю людської психіки не тільки операціоналізувати світ у певних абстракціях (поняттях, символах, знаках), але й відгукуватись на прояви зовнішнього світу через емоційні стани,

вчинки, практику і поведінку. Це те головне, що відрізняє людину від будь-якої істоти живої природи. Зрозуміло у людському соціумі феномен інформації присутній у вербальній і невербальній формах, в теоріях і законах, категоріях і поняттях, які стали результатами накопичення знання у ході багатогранної людської діяльності. І цілком справедливо, що у словнику С. Ожегова інформація розглядається як «відомості про навколишній світ і протікаючі в ньому процеси, які сприймаються людиною або спеціальним пристроєм» [4]. На перший погляд ніяких протиріч. Але давайте поглянемо на декілька ключових понять цього визначення. Перше поняття—«відомості». За словником С. Ожегова, це 1) пізнання в якійсь галузі, знання, уявлення про що-небудь і 2) звістка, повідомлення. За цим визначенням «спеціальним пристроєм» стає властиве одержувати «пізнання» й «уявлення» про щось, а також «відомості, повідомлення» тощо як і людині. А це означає ототожнювання розумної і питливої людської суб'єктності і абсолютно чистої об'єктності (пристрою) як засобу прийому, відображення або передачі інформації у різноманітних знакових формах.

Друге поняття—«сприймаються». У людини і у машини воно абсолютно різне: з одного боку працює розсудок (як органічна частка мислення людини і його етапи—відчуття, сприйняття, уява і умовид), а з другого структурно-функціональна схема (машино-операційна система) рукотворного зразка світу техніки. З одного боку відбувається ідеалізація матеріального світу у певних поняттях і образах, з другого—перетворення електричних сигналів у електромагнітні чи електромагнітних в електричні, на якому побудований базовий принцип всієї електроніки.

Проаналізувавши підходи до визначення феномену інформації з точки зору представників природничих наук О. Дзьобань справедливо констатує, що «свідомо або мимоволі, але всі ці поспішні й погано продумані узагальнення, поширювані про інформацію й інформаційні процеси представниками точних наук, призвели до того, що в сучасній свідомості, у міркуваннях про інформацію, багато в чому вже стирається принципова грань між людиною й тваринами (і навіть машинами), що, як мінімум, є передчасним» [2, с. 10–11].

Це означає, що на інформацію як складову буття людини необхідно подивитися у руслі онтології і гносеології цього феномену і пошуку в історії філософського знання прикладів творчого підходу щодо розв'язання цього завдання.

Ґрунтовно гене́за інформації описана у праці М. Шеллера «Положение человека в космосе» де її феномен пов'язаний з такою властивістю матерії як відображення. У Шеллера інформація позиціонується як результат послідовних етапів розвитку психіки у представників органічної природи через «душевне становлення» [5]. Першу групу представляють рослини (світ флори), другу—тварини (світ фауни), третю—людина. Запропонований природний механізм відобразив фізіологію живих організмів у певних видах буття (природи, людини), а у феномені відображення виокремив два рівня функціонування матеріального: саморух як результат біофізичних процесів, тобто несвідомого і усвідомлений рух як результат зусиль волі—думки, за якою і стоїть феномен інформації. І хоча про інформацію у Шеллера у прямому контексті не йдеться її присутність наявна. У роздумах про людину він посилається на дві особливості людської психіки—це її свідомість і самосвідомість, завдяки чому людина спроможна здійснити будь-які супротиви предметними, або опредметнити власні психологічні і фізичні стани і навіть кожне психологічне хвилювання [5, с. 53–54]. Отже людина спроможна до «ідеації» як способу побудови сутнісних форм реальності. Матеріалізацією «ідеації» виступають наші знання, які є виразником отриманої та впорядкованої інформації, і які мають силу за межами нашого практичного досвіду. Ми називаємо їх аргіогі [5, с. 62]. Приклади ідіації дає математика. Це питання гарно розкрито у праці І Канта «Критика чистого розуму». Людина спроможна виділити «троїчність» як кількість трьох речей від самих речей і оперувати з числом «три» як самостійним предметом згідно закону, який породжує ряд таких предметів.

Спроможність людської психіки до виокремлення сутності (як ідеї) від існування (як картинки), стає ключовою ланкою у вирішенні дуалізму. «відображення вид інформації/ інформація вид відображення». Її Шеллер називає «основною ознакою людського духу, якій тільки і забезпечує всі інші признаки. Для людини цікаво не те, що вона володіє знанням, а те що вона володіє сутністю аргіогі, або спроможна оволодіти нею. Тільки розум спроможний створювати і формувати—шляхом функціоналізації таких сутнісних форм—все нові форми мислення і співглядання» [5, с. 63].

Ця думка Шеллера фактично повторює головну ідею І. Канта у його «Критиці чистого розуму», який стверджував, що «існує два основних стовбури людського пізнання, які виростають з одного загального, але невідомого нам коріння, а саме відчуття і розсудок: шляхом відчуття предмети нам дають, розсудком вони мисляться...Значна, а може бути

найбільша частка діяльності нашого розуму складається у членуванні понять, які у нас вже існують про предмети. Завдяки чому ми отримуємо багато знань, які правда є нічим іншим як роз'ясненням або тлумаченням того, що вже мислилося в наших поняттях...» [6, с. 40–48]. Отже людина бачить світ виключно крізь призму людської свідомості, яка ті, чи інші речі і явища, які існують у ній обгортає в інформаційну обкладенку, тобто поняття. Саме вони стають результатами усвідомлення людським «Я» Кантівської «речі для нас» і маніфестують можливості розуму щодо спроможності досягнути буття людини як це, наприклад, розумів представник екзистенціалізму М. Хайдеггер: буття «є я сам», «буття—в—світі». Буття «є я сам» по Хайдеггеру є «самопрояснення» феноменів, прояви свідомості, це спроможність «звертатися до себе» і буття взагалі, це позиціонування себе відносно буття, тобто світу. Це означає, що у процесі онто—і філогенезу інформаційне поле людини ставало більш чіткішим і більш вивіреном, а її дії більш корисними для неї самої і цілеспрямованими. Інформація мотивувала інтерес, а інтерес вимагав нової інформації. У соціальній та інформаційній комунікації інформація стала місцем переплетіння характеристик буття, дій, свідомості, емоцій та історій, а крайнознавчі реакції світового наукового, освітнього і інформаційного простору на проблеми буття розширили горизонти духовних реакцій людського «Я». Отже повертаючись до попередньої думки, що «тільки розум спроможний створювати і формувати нові форми мислення і співглядання» буде правильним акцентувати увагу на тому, що ці форми визначатиме особливості функціонування інформації як світу ідеального, що сформований людським розумом. На цьому етапі відображення, інформація стала органічною складовою Хайдеггерівського буття «є я сам».

Історична практика напружувала перевірені часом засоби, які дозволяють мисленню досягати істини при мінімумі безпосередніх контактів з об'єктивною реальністю. Ними є закони і правила логіки. Прикладом такого підходу може слугувати метод Р. Декарта, який він запропонував у своїй відомій праці «Міркування про метод, щоб правильно спрямувати свій розум і відшукати істину в науках» [7, с. 16–28]. Він складається з чотирьох правил, які і символізують відомий всім дедуктивний метод.

Отже діяльність розуму підкорена послідовному шліфуванню ідеї і доведення її до певного поняття. Плодом логіки цього процесу стає мовний акт, у результаті якого і народжується інформація. «Мова є актом волі і розуму» [8, с. 22]. Мистецтво індивіду полягає у тому, щоб у визначені будь-якого поняття врахувати гру і відтінки слова, адже його

головним завданням є визначення предмета, його характеристик, а не самого слова.

Це свідчить, що у механізмі спілкування існують певні особливості. У «Курсі загальної лінгвістики» їх ґрунтовно розкриває Ф. де Соссюр [8]. У контексті нашої проблеми ми звернемо увагу на низку ключових положень його праці. Перше, — це те, що «мова є надійною опорою для думки». Мова і речовий акт є двома взаємодіючими інформаційними сферами, що роблять людину людиною. Мова є важливою частиною речевого акту і є соціальним продуктом, сукупністю необхідних умов, визнаних колективом, щоб забезпечити реалізацію функціонування здібності до речової діяльності, яка існує у кожного носія мови. Друге — речова діяльність багатогранна і різнорідна, протікаючи у таких областях як фізичній, фізіологічній і біологічній, вона, крім того, відноситься до сфери індивідуального у сфері соціального, і її не можна впевнено віднести до однієї з них. Третє — природним для людини є не речова діяльність як процес мовлення, а здібність створювати мову, тобто систем диференційних знаків, які відповідають диференційованим поняттям. Здібність до розмови локалізована у третій лобній звивині лівої півкулі великого мозку. Ця локалізація потім була встановлена по відношенню до всього, що має відношення до речової діяльності включно письмо [8, с. 17–18].

Отже акт речевого спілкування є продуктом взаємодії двох суб'єктів, який стає можливим завдяки особливому інструментарію людської психіки, яким є слово. Повноти інформаційної обкладинки воно набуває лише в процесі спільного життя і практики. Адже як пише Соссюр мова колодязь «мовних образів, що накопичені у всіх індивідів, що і створюють мову. Мова — це граматична система, яка існує в кожного у мозку, в цілій сукупності індивідів, адже мова не існує повністю в жодному з них, вона існує у повній мірі лише у колективі» [8, с. с. 21]. Включення все більшої кількості людей у речове спілкування з одного боку ускладнює соціальну систему, а з другого сприяє накопиченню інформації і зростанню загального інформаційного змісту матеріальних систем, з яким стикається людській розум.

Таким чином на рівні «духовної істоти», яка володіє знаком, словом, інформація стає універсальним ресурсом організації життєвого простору соціуму. Як його продукт інформація стає складовою «нової онтології», центр якої визначає не ізольована свідомість людини, а свідомість як духовне (свідоме і несвідоме), яка є органічною частиною єдності буття людства, тобто Хайдеггерівського «буттям в-світі».

«Людина бачить світ не інакше як своїми очима, пізнає його не інакше як своєю думкою. Люди навчаються співставляти себе з світом, бачити своє буття як частку і продовження буття світу. Вони вміють розмірковувати про світ, опановувати його за мірками свого виду, своєї свідомості і дій, але й за міркою самих речей». Це свідчить, що на відміну від тварин, які мають лише образну, рухому та емоційну пам'ять, у людини є словесно-логічна пам'ять, яка є специфічно людською пам'яттю на думки, судження, закономірності. Словесно-логічна пам'ять тісно пов'язана із мовленням і мисленням людини. Вона формується разом з ними і досягає свого завершального вигляду пізніше за рухову, емоційну та образну пам'ять [9].

Отже людина як соціально-біологічна істота відтворює свою людську сутність через комунікацію з собі подібними. Інформація у вигляді знаків, слів, понять виступає інструментом, за допомогою якого вона позиціонує себе в світі речей, а інтеракція як спосіб уможливлення інтересів сприяє соціальній кооперації.

У контексті розмови про феномен інформації особливий інтерес представляють праці У. Матурани, Ф. Варели і Н. Лумана, які проблему системно—теоретичного мислення в описанні соціальної комунікації і інформації поставили в іншу площину. В науковий обіг ними було введено поняття «аутопойезіс» (др. греч. αὐτός ауто—сам, ποιήσις—сотворение, производство). Згідно теорії У. Матурани і Ф. Варели живі істоти відрізняються «аутопойезною організацією», тобто спроможністю до самовідтворення—породження, «будівництва» самих себе. Аутопойезна система як би «втягує сама себе за волосся», створюючи при цьому власні компоненти. Так клітина виробляє компоненти своєї мембрани, без якої клітина не могла б ні існувати, ні виробляти ці компоненти. Саме аутопойезна організація слугує для У. Матурани, Ф. Варели критерієм, який визначає життя [10]. Проте з точки зору виокремлення понять інформації і інформаційної комунікації в аутопойезисній концепції є декілька вразливих місць: вона побудована на надто абстрактному кібернетичному уявленні біологічних процесів; автори вивела з поля зору наукового аналізу таку сутнісну рису людини як її спроможність до трудової діяльності як основи становлення логічних форм мислення; у судженнях про співвідношення мови і розуму/свідомості автори «здійснили наявну підміну [11].

Отже в аутопойезисній концепції поняття інформації не вживається. Цю думку підкреслюють і самі У. Матуран і Ф. Варела. Заперечуючи проти метафори комунікаційного каналу вони пишуть: «з точки зору

біології в комунікації не існує «надісланої інформації». Ця метафора в корні є невірною. Ясно, що навіть в повсякденному житті ситуація з комунікацією інша: кожен каже те, що каже, або чує, у відповідності зі своєю власною структурою детермінацій. З точки зору спостерігача в комунікативній взаємодії завжди існує невизначеність. Феномен комунікації залежить не від того, що передається, а від того, що відбувається з тим, хто приймає те, що передається, а це дещо надто відрізняється від «надісланої інформації» [10]. Як це не парадоксально, але «дійсна комунікація» вимагає спеціальних методичних зусиль, які підтримують координації поведінки в області структурного спрягання аутопойезисних систем респондента і дослідника.

З часом на цю проблему аутопойезисної організації соціальних систем звернули увагу соціологи, економісти, філософи та представники інших сфер наукового знання. Але питання методології було не таким і простим, оскільки це вимагало додаткової аргументації і як зазначив один з видатних соціологів сучасності Н. Луман розповсюдження терміну аутопойезис на інші сфери «хоча і обговорювалося, але не мало успіху» [12, с. 5]. Разом з тим саме йому належить значний вклад в розробку аутопойезисного підходу щодо розуміння суспільного життя і комунікації як особливої сфери інформаційної складової буття людини.

За Луманом комунікація — це надто складна і структурована система з власною динамікою, яка для спостерігача є непрозорою. Комунікація може здійснювати комунікацію і тільки в такій мережі відбувається те, що ми називаємо дією. Відбувається процес самозбудження комунікації — комуніцирування само по собі, властивістю якого є оперативна замкнутість. Це означає, що комунікація завжди передбачає, що була попередня комунікація і що завжди можлива подальша комунікація. Тобто комунікативна система сама себе відтворює за допомогою знаків, слів, мови та знов повторюємий активності сторін діалогу. Отже комуніцирування відтворює власні контакти, виходячи із самої себе та її мети. Окреме «Я», як об'єкт-центричний процес орієнтується на власні системні відмінності семантично-модальної сфери, а не на відмінності, які їй пропонуються співрозмовником. Така постановка питання вимагає відповіді на головну проблему мовного спілкування: що є основою комунікації?. Відповісти на нього означатиме зрозуміти поведінковий механізм суб'єкта, який Н. Луман розуміє як дію. Н. Луман стверджує, що комунікація відбувається лише тоді, коли можна синтезувати три її складові: інформацію, повідомлення і розуміння В основу розуміння повинно бути покладено відмінності між актом повідомлення і самою

інформацією. Згідно Н. Луману уособлення і розрив між інформацію, повідомленням і розумінням породжує надлишок комунікативних можливостей і як наслідок об'єкт/система отримує комунікативну свободу. Таким чином складні інформаційні системи оперативно є замкнутими. Автономія системи та її відмінності від зовнішнього світу не спостерігаються, а лише здійснюються. Аутопойзичні процеси (комунікації, свідомість/розуміння) уособлюються через змережування своїх елементів. Спостереження ж не володіє доступом до реальності як такої, а лише накладає на нею свої власні відмінності, тим самим реалізуючі своє власне змістовне розуміння. За таким підходом суб'єкт об'єктна логіка пізнання примушує приписувати змістовну програму кожній конкретній операції аутопойзису, яка спостерігається. Такий механізм розуміння відносно уособлюємих процесів не може бути нічим іншим, як розумінням в контексті минулого спостереження і спостереження минулого системи. Це свідчить, що на рівні окремого «Я» відбувається складні процеси аутопойзитизації феномену свідомості. Тобто йдеться про те, що людина постійно перебуває у стані, так би мовити, інформаційного спрягання, коли зовнішні потоки у вигляді повідомлень (інформації) зустрічаються з масивом попередньо отриманого знання і досвіду на рівні розсудочних понять, які вже тривалий час слугують для людини перевіреним орієнтиром у її житті. У підсумку вона обирає або вчинок логічний, тобто усвідомлений на підставі зрозумілих понять, або вчинок емоційний, віддавши перевагу життєвим обставинам і пристрастям [10]. За мотивованим вибором стоїть інтерес, який переходить у цілеспрямовану поведінку — вчинок (дію і практику), а за тим і іншим стоїть феномен інформації.

Саме на цю особливість прояву феномену інформації в комунікації звертає увагу і Н. Луман, коли розглядає інформацію як «відмінність, яка породжує відмінність». Свого роду — це результат опрацювання (відображення) біологічною системою знайомого нам всім закону діалектики — заперечення заперечення. Отже процес народження інформації він пояснює наступним чином. «Повідомляючий з всього масиву того, про що можна б було вести розмову «посилає» саме це повідомлення (першу відмінність). «Приймаючий» повідомлення вилучає з нього «інформацію», начебто створюючи певну конфігурацію з попередньо невизначеного набору можливостей (медіуму), виділяючи в ньому не все те, що намагався повідомити його співрозмовник (друга відмінність). Інформація є те, що змінює цю комунікацію, вводить, або вимагає приєднання наступної. Якщо мені пропонують купити товар, то з того,

про що йдеться мова, я вибираю те, що потрібно мені, відкидаю зайве, вилучаю інформацію про якості товару, яка і тягне за собою наступну комунікацію. Отже у моделі комунікації Н. Лумана інформація—це «відмінність, яка породжує відмінність». Першу відмінність визначає суб'єктність того, хто передає повідомлення, другу—суб'єктність того хто приймає повідомлення. Отже за Луманом інформація виступає як ідеальна основа мотивованої поведінки суб'єкта, об'єктивізація форм якої залежать від ціннісно-орієнтованої селекції повідомлень, які він отримує.

На основі такого розуміння інформації, логічним виглядає і визначення пам'яті людини. За Луманом те, що в пам'яті комп'ютера або комунікації зберігається «інформація», яку у потрібний момент можна було б «витягти» є великою помилкою. Не слід плутати носії (контейнери, дискети, документи, книги), які утримують потенційну інформацію і саму інформацію, яка ніде не зберігається, а є актуалізацією—моментально і тільки разові відмінності у повідомленні, його диференціацією на те, що залишається індивідуальним, і те, що потребує подальшої комунікації. Повідомлення у певній мірі є «носієм», контейнером потенційної інформації: мова, жорсткий диск, касета—все це функціональні еквіваленти повідомлення. Пам'ять не є хранилищем записів. Це структура переваг, диспозицій, умова відбору інформативного, це—система очікувань, а іноді надто вільний механізм відбору «подій, що запам'ятовані» і спосіб конструювання фіктивних історій. В еволюції відбувся перехід від соматичної пам'яті (яка потребує буквального визначення) до адаптивної, конструктивної пам'яті. Таким чином поняття інформації за Н. Луманом не є одномірним. В ньому завжди присутнє окреме людське «Я», яке є джерелом і носієм дійсної (первинної) інформації, як феномену високорозвиненої психіки і «не Я»—це світ носіїв потенційної (вторинної) інформації: мова, жорсткий диск, касета, книга.

Це свідчить, що феномен інформації утворюють дві детермінації: одна внутрішня, друга зовнішня. Зовнішня—у вигляді повідомлення (вторинної інформації) стає поштовхом щодо включення в роботу циклічних причинних ланцюгів, які діють в самому організмі. У результаті реакція на зовнішні дії у значній мірі визначається не діями сил зовнішніх, а тими процесами, що відбуваються в самому організмі. Здатність до самоорганізації складних систем пояснюється наявністю в них вільної енергії, внутрішніх ресурсів і вільної інформації, які організм не тільки отримує зовні, алей спроможний виробляти, зберігати і використовувати для організації своєї життєдіяльності.

Долання суб'єктивно—раціоналістичних особливостей розуміння феномену інформації відбувається на рівні науки як системного знання про світ, яке висловлено у певних поняттях, категоріях, законах і принципах. Проте, за межами комунікації наука неможлива і людина є єдиною істотою, яка знання примножує і розповсюджує за допомогою інформації. Оскільки нас більше цікавить розв'язання завдання, що «інформація є видом відображення» то на цю проблему слід подивитися і з точки зору розвитку категоріального апарату сучасного наукового пізнання. Як пише В. С. Готт: «гнучкість і адекватність використовуваного вченими понятійного апарату—важна умова ефективності наукового дослідження. Саме понятійний апарат науки складає основу всієї системи логіко-семантичних засобів отримання, презентації прирощування наукового знання» [13, с. 6]. Розглядаючи стан розвитку наукового знання під час науково-технічної революції (НТР) 60–70 років В. С. Готт справедливо вказує, що НТР покликала до життя низку нових наук, які сферу свого знання опанували у нових поняттях і категоріях. Прикладом можуть слугувати такі категорії як структура, елемент, модель, симетрія, асиметрія, імовірність, інформація тощо. У результаті, порівнянню з загальноприйнятими науковими категоріями, науковий апарат запропонований НТР спричинив у науковому знанні стан «перекоосу»: чи є ці поняття категоріями, чи можна ці нові категорії визнавати «рівними» серед кола вже визнаних, філософських. Звідси філософське осмислення проблеми, що виникла стало означати спробу «представити категоріальний апарат наукового знання як єдину, цілісну систему, яка складається з різних підсистем» [13, с. 7].

Отже проведений аналіз дав нам можливість поняття інформації вивести за межі суто гносеологічного звучання, а саме, що інформація лише пов'язана з автономією свідомісної діяльності людини як це стверджував Н. Луман, В. Шароградський та ін, що означає звести її до категорії свідомості, а констатувати думку, що наукова спільнота на це питання дивиться значно ширше. Сьогодні поняття інформації набуло категоріального статусу і стало не тільки зв'язуючою ланкою між категоріями філософії і спеціальних дисциплін, але й створило умова до уточнення вже існуючих та виникнення нових понять і категорій.

Список використаних джерел:

1. Ницше Ф. Так говорив Заратустра / Ф. Ницше.—М.: ОЛМА Медиа Групп, 2012.—304 с.

2. Дзьобань О.П. Інформаційна безпека у проблемному полі соціокультурної реальності / О. П. Дзьобань.—Х.: Майдан, 2010.—260 с.
3. Почепцов Г.Г. Информационные войны / Г. Г. Почепцова.—М.: «Рефл-бук», К.: «Веклер»—2000.- 280 с.
4. Ожегов С.И. Словаъ русского языка / С. И. Ожегов.—М., 1991.
5. Шеллер М.Положение человека в Космосе / М. Шеллер // Проблемы человека в западной философии.—М., 1988.—С. 31–95
7. Кант И.Критика чистого разума / И. Кант // Філософія. Хрестоматія: навч. посіб. / Валуйський (від. ред).—К.: КНТЕУ, 2010.—112 с.
8. Декарт Р. «Міркування про метод, щоб правильно спрямувати свій розум і відшукати істину в науках» // Філософія. Хрестоматія: навч. посіб. / Валуйський (від. ред).—К.: КНТЕУ, 2010.—112 с.
9. Курс общей лингвистики / Ред.: Ш. Балли и А. Сеше; Пер. с франц. А. Сухотина. Де Мауро Т. Биографические и критические заметки о Ф. де Соссюре.—Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 1999.—432 с.
10. <http://posibnyky.vntu.edu.ua/psihologiya/r225.htm>
11. <http://pat.iatp.ru/cgi/htconvert.pl?maturana>
12. http://www.situation.ru/app/j_art_1059.htm
13. Luhmann N. The Autopoiesis of social systems // Luhmann N. Essays on self-reference. New York: Columbia University Press, 1990. P. 1–20.
14. Готт В.С. и др. Категории современной науки: (становление и развитие)/В. С. Готт, С. П Семенюк, А. Д. Урсул.—М.: Мысль, 1984.- 268 с.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2015 р.

Грубов В. М., Свиначенко В. В. «Антропо-коммуникационный фактор в феномене информации».

В статье рассматривается феномен информации как понятие и научная категория.

Ключевые слова: информация, информационная коммуникация, онтология. гносеология, аутопойезисная концепция

Grubov V.M, Swynarenko V.V. «Anthropological and communicative factor in phenomenon of information»

In this article have been analyzed informational phenomenon as scientific category concept.

Keywords: information, informational communication, anthology, gnosiology, autopoiesis conception.